

**FETHİYE KÖRFEZ KİRLİLİĞİ GEÇİCİ
ÇALIŞMA GRUBU**

İLK TOPLANTILARA AİT ARA DÖNEM RAPORU

ARALIK - 2019

Mete AY

Fethiye Kent Konseyi
Yürütme Kurulu Üyesi

Biröl KESKİ

Fethiye Kent Konseyi
Yürütme Kurulu Üyesi

Melek Gözde GÜRSOY HOŞAFÇI

Fethiye Kent Konseyi
Genel Sekreteri

Gül Banar Edik KAYHAN

Fethiye Kent Konseyi
Başkanı

FETHİYE KENT KONSEYİ
FETHİYE KÖRFEZ KİRLİLİĞİ GEÇİCİ ÇALIŞMA GRUBU
KÖRFEZ KİRLİLİĞİ ve ÖNERİLER

23.12.2019

Fethiye Körfezi ve körfezle ilişkili ekosistemler üzerinde 2019 yılı Mayıs ayında başlayan ve Ekim ayına kadar en yüksek düzeyde etkileri görülen deniz kirliliği, ekolojik bir krizin içinde olduğumuzu göstermiş, halk sağlığını tehdit eden bu süreç beraberinde kentin ekonomisi açısından da olumsuz sonuçlar yaratmıştır.

Fethiye Kent Konseyi Yürütme Kurulumuzun 18.10.2019 tarihli kararı ile kurulan *Körfez Kirliliği Geçici Çalışma Grubu*, 18.11.2019 tarihinde, konu ile ilgili tüm kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve ilgili vatandaşların yer aldığı geniş katımlı bir toplantı düzenlenmiştir. Ayrıca MUSKİ, MUÇEMER (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Çevre Sorunları ve Araştırma Merkezi), Fethiye Kaymakamlığı ve konuyla ilgili tüm kamu kurum temsilcileri ile yapılan görüşmeler sonucunda; Fethiye Körfezi'nde yaşanan sorunların önlenmesi için yapılması gerekenler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan görüşmeler ve toplantılar ile; Fethiye Körfezi'nde yetki ve sorumluluk sahibi tüm kurum ve kuruluşların tanımlanmış, alan-yetki-görev sınırlarının yerel halkın kolay erişebileceği bir veri paylaşım modeli ile yaygınlaştırılması gerektiği, böylece yerel halkın sorun ve muhatap ilişkisini hızlı kurabileceği, denetleme, hesap sorma mekanizmasını yaygınlaştıracak ve farkındalığı arttıracak çalışmalar yapılması gerektiği, körfezle ilgili bugüne kadar yapılmış tüm çalışmaların bir merkezde birleştirilerek, körfez hakkında kısa-orta ve uzun vadeli planların yapılması ve körfezin kapasitesinin belirlenmesinde rehber olacak bütünlük kıyı alanları yönetim planının ekolojik temelli olarak hazırlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Konuyla ilgili geçmiş dönemlerde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, bazı resmi kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve araştırmacılar tarafından Fethiye Körfezinin durumu ele alınarak mevcut durum analizleri yapılmış, tespit edilen sorunlara çözüm önerileri getirilmesi yönünde çalışmalar ortaya konulmuştur. Günümüze kadar konuyla ilgili yürütülen süreç özetlenecek olursa:

1957-1962 yılları arasında Fethiye Körfezine mansaplanan Murt deresi ıslah edilmiş,

1991 yılında, Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından Batı Akdeniz Havzası için Havza Koruma Eylem Planı hazırlanması sürecinde, Fethiye Körfezinin sedimanla dolmasının engellenmesi konusu etüd edilmiş,

1992 yılından itibaren Orman ve Su İşleri Bakanlığı DSİ Genel Müdürlüğü tarafından Havza Koruma Eylem Planı kapsamında *Fethiye Körfezi Yan Dereleri Yukarı Havza Islahı* adı altında ıslah çalışmalarına başlanmış,

2006 yılında Fethiye Deniz ve Kıyı İnceleme Merkezi tarafından Fethiye Körfezi hakkında bir çalışma yapılmış,

2007 yılında, Turmepa Derneği tarafından Fethiye Körfezinin kirliliğinin önlenmesi için alınması gereken tedbirler konulu bir çalıştay gerçekleştirilmiş,

2009 yılında, dönemin Çevre ve Orman Bakanı, Fethiye Körfezi'nin sorunlarının çözümüne yönelik gerekli çalışmaların yapılacağını bildirmiş,

2011 yılında, ODTÜ İnşaat Fakültesi tarafından, Fethiye Körfezinin Yat Bağlama Kapasitesinin ve körfezdeki kirliliğin nedenleri ile bunlara karşı alınacak tedbirlerin belirlenmesi için bilimsel çalışmalar yapılmış,

2012 yılında, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi tarafından Fethiye Körfezi hakkında araştırma yapılmış, dip çamurunun 2 milyon m³'e ulaştığı belirtilerek, hazırlanan raporda Fethiye Körfezinin 15 yıllık ömrünün kaldığı belirtilmiş,

2013 yılında, ıslah projesindeki revizyona göre Murt Deresi betonla kaplanmış,

2014 yılında, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilen Aydın-Muğla Bütünleşik Kıyı Alanları Planlama çalışmalarına başlamış ancak çalışmalar henüz tamamlanmamış,

2015 yılında, Gazi Üniversitesi tarafından Fethiye Körfezi kirliliği hakkında bir çalışma yapılmış, kirliliğin nedenleri ve alınacak tedbirler sonuç bildirgesiyle açıklanmış,

2015 yılında, Fethiye Kent Konseyi ile Fethiye Deniz Ticaret Odası işbirliği yaparak Fethiye Deniz Ticaret Odasında bir araya gelinmiş, Fethiye Körfezinin kirlenmesini önleyici tedbirlerin ortaya konulması ve ilgili bakanlıkların bir proje hazırlayıp uygulamaya

koymaları amacıyla bir Fethiye Körfezi Çalıştayı düzenlenmesine karar verilmiş, ancak konuyla ilgili somut bir adım atılmamış,

2016 yılında, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından, Fethiye Körfezi Yat Bağlama İskeleleri, Yat Limanları ve Marinaların planlandığı Fethiye Körfezi Taşıma Kapasitesi belirlenerek 1/25 000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarına işlenmiş (ki bu alanlara ait 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı çalışmaları halen devam etmektedir),

2018 yılında, MUÇEMER (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Çevre Sorunları ve Araştırma Merkezi) yapmış olduğu bir açıklama ile Fethiye Körfezindeki sorunları ve çözüm önerileri hakkında yeterli donanımlara sahip olduğunu belirterek körfezi kurtarabilmek için yapılacak bir çalıştayda görev almak istediklerini ve yol haritasının oluşturulmasında, proje çalışmalarında yer alabileceklerini açıklamış,

2018 yılında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Fethiye Körfezini Temizleme Projesi hazırlanmış,

2019 yılında, Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından Fethiye Körfezi hakkında fizibilite çalışmalarının tamamlandığı, yerel seçimlerin bitiminde ivedi olarak çalışmalara başlanacağını bildirmiş ancak bugüne kadar konuyla ilgili herhangi bir çalışma başlamamıştır.

Fethiye Körfezi ile ilgili olarak, bugüne kadar yapılmış ve yukarıda listelenen çalışmaların, toplantı ve görüşmelerin değerlendirilmesi sonucunda; DSİ yetkisindeki kanal ve dereler ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkisindeki kıyı, deniz ve karasal kirleticilerin; Körfezdeki yapısal değişimi ve kirliliği yaratan temel faktörler olduğu tespit edilmiştir. Yaklaşık 50 yıldır bugün gelinen duruma dair öngörüler yapılmasına rağmen sorunun bu denli büyümesinde, Özel Çevre Koruma Bölgesi olan Fethiye'nin yetki ve sorumluluk anlamındaki karmaşık yapısının ve kurumlar arası koordinasyonsuzluğun etkisi olduğu görülmüştür. Körfeze dair sorunlar özetlenecek olursa:

1. KANALLARIN BETONLA ISLAH EDİLMESİ: DSİ yetkisindeki kanallar, betonla kaplanarak islah edilmiştir. İslah öncesinde sediman ve birçok kirlenici unsur, kanallarda bulunan bitkiler tarafından tutularak körfezin dolmasını ve kirlenmesini engellerken, islah

sonrasında bu kanallar sediman taşıyarak dip çamuru oluşmasına, kirletici unsurları taşıyarak kirliliğe neden olmaktadır.

2. EVSEL ATIKLAR: Kanallar ile bu kanallara bağlanan derelerin çevresindeki yerleşimlerden kirletici nitelikteki katı ve sıvı atıklar yağmur suları ile Körfeze taşınmaktadır,

3. ATIK SU ARITMA TESİSİ: Muğla Büyükşehir Belediyesi, Fethiye Atık Su Arıtma tesisinin arıtma suyu Murt deresine bağlıdır. Kentin yaklaşık %25'inin bağlı olduğu bu arıtma tesisi özellikle yaz aylarında kapasitesini zorlayan nüfus baskısına maruz kalmaktadır.

4. ALTYAPI: Kentin eskimiş altyapısı, atıksu hatlarına taban suyunun ve yağmur sularının karışmasına neden olmaktadır. MUSKİ tarafından 32 km'lik hatta yapılan incelemede 800 kaçak olduğu tespit edilmiştir. Sisteme giren bu kaçak sular arıtma tesisinin yükünü arttırmakta, aynı zamanda kirlenerek körfeze karışmaktadır,

5. TARIMSAL AMBALAJ ATIKLARI: Tarımsal faaliyet gösteren işletmeler ve çiftçiler, tarımsal üretim artıklarını, tarımsal zehir(zirai ilaç) ve kimyasal gübre vb ambalaj atıklarını dere ve kanallara atarak bu zehirli ve/veya kirletici atıkların körfeze taşınmasına neden olmaktadır,

6. BALIK ÇİFTLİKLERİ: Kanallar ile bu kanallara bağlanan dereler üzerindeki filtreleme sistemleri çalışmayan balık çiftliklerinden çıkan, kimyasal ve fiziksel olarak kirlenmiş sular körfeze ulaşmaktadır,

7. TEKNELERİN ATIK SULARI: Fethiye Körfezi'nde faaliyet gösteren ticari tekne, özel yat ve balıkçı teknelerinin atık sularının alımında yaşanan aksaklık ve denetim eksikliği körfezde kirliliğe neden olmaktadır,

8. YAT ÇEKKEK YERİ: Karagözler Mahallesiindeki yat çekek yerinde herhangi bir altyapı olmaması nedeniyle tüm kirleticiler doğrudan körfeze karışmaktadır,

9. ATIK SU ARITMA SİSTEMİNE BAĞLI OLMAYAN İŞLETME ve KONUTLAR: Fethiye Körfezi ve etki alanında yer alan turistik işletmeler ile konutlardan atık su arıtma tesisine bağlı bulunmayanların arıtma ünitelerinin ve sızdırmaz fosseptik yapılarının denetim ve kontrolleri yeterince yapılmadığı için körfezde kirliliğe neden olmaktadır,

10. KIYI ALANLARINA YAPILAN MÜDAHALELER: Kıyı alanlarının doldurulması, betonla kaplanarak kara ve deniz ekosistemleri arasındaki ilişkinin koparılması körfezin yapısında bozulmalara ve kirliliğe neden olmaktadır,

11. ENDÜSTRİYEL ATIKLAR: Kanal ve derelerin güzergâhı boyunca faaliyet gösteren ve ağır kirleticiler içeren atıklarını, bu dere ve kanallara boşaltan işletmelerin (mandıra, zeytinyağı fabrikaları, mezbağa, oto sanayi, araba yıkama vb) yeterinde denetlenmiyor olması, körfezde kirliliğe neden olmaktadır,

12. YÜZME HAVUZU SULARI: Otel ve villaların yüzme havuzu sularının, ters yıkama depoları bulunmadığından ve denetlenmediğinden, işleminden geçirilmeden dere ve kanallara ve/veya taban suyuna karışacak şekilde tahliye edilmesi körfezi doğrudan etkilemektedir.

Yukarıda genel hatlarıyla listelenen sorunların çözümü için kısa, orta ve uzun vadeli çalışmalar gerektiği açıktır. Bu amaçla aşağıda listelenen konular çözüm önerileri ile birlikte, acilen alınması gereken tedbirleri de içermektedir:

1. Fethiye Körfezine direkt olarak boşaltılan T2 olarak tanımlı Tahliye Kanalı ve Murt Deresi ile bunlara bağlı durumdaki 18 adet talî sulama kanalı, drenaj kanalı ve dere yataklarının tamamının DSİ tarafından yeniden ele alınarak, doğal akışkanlıklarının sağlanması, gerekli noktalarda çökeltme havuzları ve filtrasyon sistemlerinin kurulması ve yeşil ıslah (bitkisel ıslah) için çalışmaların yapılması gereklidir.

2. Kanallar ve dere yataklarının civarındaki tarımsal işletmelerin, balık çiftliklerinin, çeşitli imalathaneler ve ticari birimlerin katı ve sıvı atıklarının kontrollü olarak alınması, arıtma ve filtrasyon sistemlerinin sürekli çalışır olması için düzenli kontrol ve denetimlerinin yapılması gereklidir.

3. Tarımsal üretimde kullanılan ve doğrudan körfeze etki eden kimyasallar (tarımsal zehir, gübre vb) konusunda İlçe Tarım Müdürlüğü gerekli denetimleri ve eğitim çalışmalarını yapmalıdır.

4. Muğla Büyükşehir Belediyesi Fethiye Atık su Arıtma Tesisinin kapasite artırımı ve modernizasyonu yapılmalı, kanalizasyon şebekesinde oluşan arıza ve kırıkların onarımları yapılmalı, şebekelere yer altı sularının sızması engellenmelidir. Ayrıca, arıtma tesislerinden çıkan suların tahliyesi Murt Deresi vasıtasıyla körfeze direkt olarak

verilmemeli, derin deniz deşarjı veya arıtılmış atık suların sulama ve diğer alanlarda kullanımı sağlanmalıdır.

5. Fethiye İlçe sınırları içerisinde kanalizasyon ve arıtma şebekesi bulunmayan mahalleler için hem fosseptik denetimleri yapılmalı, hem de arıtma ve kanalizasyon sistemleri bir an önce kurulmalıdır. Kanalizasyon sistemine bağlı bulunmayan Fethiye Körfezindeki Şövalye Adası için ya bir Arıtma Tesisi kurulmalı, ya da kanalizasyon şebekesine bağlantısı yapılmalıdır.

6. Yüzme havuzu bulunan tüm konut ve işletmelere havuz sularının tahliyesi için ters yıkama deposu zorunluluğu getirilmeli ve denetlenmelidir.

7. Kanalizasyon şebekesine bağlı bulunmayan turistik tesis, akaryakıt istasyonları, oto servis ve yıkama alanları, çeşitli imalathaneler ve konutların fosseptiklerinin yeraltına sızdırmazlığı ve arıtma üniteleri bulunanların sürekli çalışır durumda olmaları açısından denetim ve kontrolleri yapılmalı, aksaklıklar tespit edilerek gerekli önlemler alınmalı, caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

8. Fethiye Körfezindeki ticari, özel ve balıkçılık amaçlı, amatör veya profesyonel tüm deniz araçlarının atık sularının ve sintinelerinin körfeze atılmasının önüne geçilmeli, atık su ve sintine alımları için kartlı olarak çalışan atık tahliye sistemleri yeniden düzenlenerek atık kontrolleri hususunda gerekli tüm denetimler ilgili kurumlar tarafından sıkı bir şekilde yapılmalıdır. Fethiye Belediyesi sorumluluğunda olan Mavi Kart uygulamasındaki aksaklıklar giderilmeli, yenileme, kapasite arttırma çalışmaları acilen tamamlanmalıdır.

9. Ekolojik Temelli Bütünleşik Kıyı Alanları Planlaması en kısa zamanda bitirilmeli, Fethiye Körfezinin Taşıma Kapasitesi belirlenmeli ve kapasite dışında yeni yapılacak marina, yat bağlama iskelesi, liman, güneşlenme iskelesi gibi deniz yüzeyi kullanımlarına ve kıyılarda dolgu alanı gerektiren projelere izin verilmemeli, günübirlik tur tekneleri veya gezi teknelerinin sayı ve kapasitelerinde sınırlamalar getirilmelidir.

10. Karagözler Mahallesinde yer alan Yat Çekek ve İmal Yeri, Bütünleşik Kıyı Alanı Yönetim Planında belirlenecek kapasitede ve niteliklerde olmak üzere yeniden yapılanıncaya kadar, faaliyet gösterdiği yerde atıklarının alımı ve bertarafı konusunda acil önlemler alınmalıdır.

11. Turizm veya balıkçılık amaçlı olan körfezdeki deniz araçlarında, plajlarda, kıyılardaki kamp alanlarında ve turistik tesisler ile konutlarda kullanılan deterjan, el sabunu, şampuan ve diğer temizlik ürünlerinin fosfatsız ve doğada çözünebilen ürünler olması konusunda tüketicilerin bilinçlenmesi sağlanmalı, ürün tedarikçilerinin de bu tür sarfiyat malzemelerinin seçiminde hassas olmaları için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

12. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2018 yılında yaptırılan Fethiye Körfez Temizliği projesinin detayları kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

13. Fethiye Körfezine yönelik insan kaynaklı kirliliğin önlenmesi için, özellikle sorunun doğrudan parçası olanlardan başlamak üzere tüm kentte farkındalık eğitimleri düzenlenmeli, işe alımlarda eğitim almış ve konuya duyarlı kişilere öncelik verilmeli, özellikle turizm sezonunda uyarıcı ve bilgilendirici görseller, anonslar vb yapılmalıdır.

14. Konu ile ilgili tüm kamu kurumları birbirleriyle ve Fethiye Kent Konseyi ile koordinasyon halinde çalışmalıdır.

15. Sera atıklarının alımı konusunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan yer tahsis talebinde bulunan Muğla Büyükşehir Belediyesi'ne ilgili alanın tahsis bir an önce yapılmalıdır.

16. Tarımsal kökenli ambalaj atıklarının toplanması ve bertarafı için belirlenen 15 noktanın en kısa sürede aktif olması sağlanmalı ve üretici bu konuda eğitilmeli ve düzenli denetim yapılmalıdır. Özellikle üretim süreçlerinde yasaklı zirai zehirlerin kullanımı, gereksiz kimyasal (gübre, zirai zehir vb) kullanımı denetlenmeli ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

17. Kamu kurumları tarafından düzenli olarak yapılan su tahlilleri ile ilgili olarak, numunelerde bakılan parametrelerde askıda katı madde dışında azot, fosfor gibi kimyasal vb parametrelerin de bakılması zorunlu hale getirilmelidir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından belirlenen parametreler, daha gerçekçi tedbirler almayı sağlayacak parametreleri içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

18. Halkın denizle olan bağıını güçlendirecek faaliyetler teşvik edilmeli, özellikle su sporları konusunda kurulmuş ve kurulacak olan amatör spor kulüpleri desteklenmeli, eğitim çağındaki gençler ve çocuklar arasında su sporlarına katılım teşvik edilmelidir.

19. Atıkların yerinde ayrıştırılması konusunda etkin ve yaygın bir eğitimle yerel halkta tutum değişikliği sağlanmalıdır. Özellikle turizm sezonunda turistlerle direkt teması olan işletme sahipleri ile çalışanları eğitilerek, sezon boyunca konuyla ilgili sorumlu tutulmalıdır.

Fethiye Kent Konseyi Körfez Kirliliği Geçici Çalışma Grubu olarak Şubat ya da Mart ayı içinde, Fethiye Körfezine ilişkin güncel verilerin paylaşılacağı ve Körfez üzerinde baskı yaratan arıtma, ıslah, ulaşım gibi konularda doğa dostu alternatiflerin, örnek uygulamaların konuşulup tartışılacağı geniş katılımlı bir çalıştay gerçekleştirmeyi planlıyoruz. Sürecin sonunda, sorunlara dair kalıcı çözümleri birlikte geliştirmek arzusundayız.

Bilgilerinize arz ederiz.

Mete AY

Fethiye Kent Konseyi
Yürütme Kurulu Üyesi

Birol KESKİ

Fethiye Kent Konseyi
Yürütme Kurulu Üyesi

Melek Gözde GÜRSOY HOŞAFÇI

Fethiye Kent Konseyi
Genel Sekreteri

Gül Bahar Edik KAYHAN

Fethiye Kent Konseyi
Başkanı

